

УЗАГАЛЬНЮЮЧІ УРОКИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ХІМІЇ

У статті розглянуто особливості методики проведення узагальнюючих уроків з хімії. Розглянуто особливості проведення сучасного уроку хімії з позиції компетентнісного підходу. Проведений аналіз методичної літератури різних авторів щодо особливостей сучасного хімічного уроку.

Ключові слова: хімія, сучасний урок, узагальнення знань та вмінь.

The article examines the peculiarities of the methodology of generalizing lessons in chemistry. The analysis of the special literature of various authors regarding the methodological features of the modern chemistry lesson was analyzed and carried out.

Key words: chemistry, modern lesson, generalization of knowledge and skills.

Відомо, що структура і методика сучасного уроку з хімії великою мірою залежить від дидактичних цілей і завдань у процесі вивчення тієї чи іншої теми. Такий підхід дозволяє розкрити методичну різноманітність уроків, що характеризуються низкою загальних особливостей [8, с. 32], [5, с. 19], [3, с. 50].

Урок є основною динамічною та варіативною формою організації процесу цілеспрямованої взаємодії вчителя та учнів. Така взаємодія має зміст, форми, методи та засоби навчання. Все це застосовується для вирішення завдань виховання, навчання та розвитку особистості учнів. Ефективність уроку залежить від вдалого вибору методів навчання та його структури. Пізнавальний інтерес учнів можна викликати чи посилити включенням їх в активну навчальну діяльність. Для досягнення цієї мети іноді доцільно поставити перед класом проблему чи проблемне питання, евристичне чи пізнавальне завдання. Для поліпшення запам'ятовування найважливішого матеріалу застосовуються різні прийоми: фіксація на дошці чи проекція на екрані з допомогою технічних засобів опорних змістових пунктів - понять, термінів, основних дат, назв, схем тощо. Все це сприяє відтворенню всього матеріалу [7, с. 52].

Провідною ідеєю курсу хімії закладу загальної середньої освіти є єдність неорганічної та органічної хімії на основі спільності їх понять, законів та теорій. Крім того, така єдність проявляється на основі загальних підходів до класифікації речовин та закономірностей протікання хімічних реакцій. Під час вивчення загальної хімії створюються умови для розвитку як предметних (спеціальних) компетентностей та надпредметних (ключових) компетентностей. Спеціальна (предметна) компетентність формується змістом навчального предмету хімія. Ключові (надпредметні) компетентності формуються в процесі навчання (формами, методами, технологіями навчання). Також за допомогою реалізації міжпредметних зв'язків хімії з біологією, математикою, фізикою, історією, екологією. Система цілеспрямованого педагогічного впливу на учнів здійснюється через використання наступних форм організації навчального процесу, а саме: робота в групах постійного та змінного складу, вибудовування індивідуальної освітньої траєкторій та інше [9, с. 17], [6, с. 48].

У програмі з хімії зазначені прийоми розумової діяльності. Без застосування них ускладнюється засвоєння знань учнями на достатньому і високому рівнях, тобто відбувається узагальнення і систематизація. Встановлено, що узагальнення і систематизація є [4, с. 45]:

- 1) одними з найбільш складних прийомів розумової діяльності;
- 2) засобом засвоєння знань учнями на конструктивному та творчому рівнях;
- 3) засобом формування потреби аналізувати, застосовувати інформацію;
- 4) засобом мотивації розумової діяльності учнів.

Розвиток таких інтелектуальних умінь впливають на рівень навчальних досягнень школярів. Отже, для учнів класів з профільним навчанням, рівень навчальних досягнень з хімії є особистісно значущим [2, с. 110], [4, с. 44].

Найбільш поширеними методами узагальнення й систематизації знань є: проблемний, дослідницький, алгоритмізований, пошуковий. Застосування цих методів на кожному уроці з узагальнення та систематизації знань визначається змістом навчального матеріалу, рівнем підготовки школярів, етапом його вивчення, видом узагальнення та місцем його проведення. Відомо, що засобами узагальнення й систематизації є: розв'язування типових задач, узагальнюючі схеми і таблиці, алгоритми складання формул ізомерів, плани характеристики речовин і гомологічних рядів, хімічний експеримент, тренувальні завдання [1, с.104].

Отже, аналіз уроків узагальнення знань, які пов'язані з їх проведеннями, вказує, що часто такі уроки перетворюються в уроки повторення вивченого матеріалу. При цьому помічено, що належної уваги не приділяється формуванню системи знань, системності розуміння учнями вивченого матеріалу. Встановлено, що структура уроків узагальнення і систематизації повинна відповідати структурі самого процесу узагальнення і систематизації знань, тобто: від узагальнення і систематизації окремих факторів до засвоєння більш складної системи знань, до формування в учнів понять, категорій і систем, до оволодіння основними теоріями та поняттями хімічної науки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Водотика І. М. Узагальнення і систематизація знань учнів з хімії у класах біолого-хімічного профілю середньої школи / І. М. Водотика // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. - Полтава: Астроя, 2011. – С. 103-104.
2. Вороненко Т.І. Використання діяльнісних методів навчання на уроках хімії / Т.І. Вороненко // Електронний збірник наукових праць ЗОШПО, 2021. – № 1(43) – С. 102-115.
3. Іванищук С.М., Вишнеvsька Л.В., Попович Т.А., Рябініна Г.О., Близнюк В.М. Гуманітаризація викладання хімічних дисциплін при підготовці вчителів хімії. *Теорія і практика сучасного природознавства*: зб. наук. праць VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Херсон, Херсонський державний університет, 5 жовтня 2017р. Херсон: Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2017. С. 49-52.
4. Ліцман Ю.В. Уроки узагальнення і систематизації знань з органічної хімії в класах хіміко-біологічного профілю / Ю.В. Ліцман // Біологія і хімія в школі, 2003. - №5 - С. 43-45.
5. Речицький О.Н., Решнова С.Ф. Вдосконалення фундаментальної підготовки майбутніх вчителів з органічної хімії / Актуальні питання підготовки майбутнього вчителя хімії : теорія і практика : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет конф. : Вінниця. Вінницький національний педагогічний університет ім. М.Коцюбинського, 4 квітня 2018 р. – Вип. 4. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – С. 18-21.
6. Решнова С.Ф., Речицький О.Н. Дослідницька діяльність учнів на базі науково-дослідної лабораторії «Синтез біологічно-активних речовин» / Теорія і практика сучасного природознавства : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. інтернет конф. : Херсон, Херсонський державний університет, 26-27 жовтня 2017 р. – Херсон : ПП Вишемирський В.В., 2017. – С. 46-49.
7. Хитрич М. В. Організаційні форми навчання хімії в закладах загальної середньої освіти : методичний посібник / М. В. Хитрич, О. Е. Марцинко – Одеса: Удача, 2019. – 67 с.
8. Шарко В. А. Сучасний урок. Технологічний аспект: Посібник для вчителів і студентів / В. А. Шарко – К., 2006. – 220 с.
9. Фединяк О. Р. Компетентнісний підхід у сучасній шкільній хімічній освіті / О. Р. Фединяк, С. Родзень // Тенденції і проблеми розвитку сучасної хімічної освіти:

збірник наукових праць I Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2019. – С. 16-19.

Рекомендує до друку науковий керівник професор Близнюк В.М.